

COMUNICAREA ȘI EDUCAȚIA INTERCULTURALĂ ÎN BIBLIOTECĂ

(Incluziunea interculturală și a refugiaților din Ucraina)

Galina DAVÎDIC,
ORCID 0009-0004-9392-9464
**Biblioteca Publică Raională
„Mihai Eminescu”, Rezina**

Rezumat: Articolul reflectă experiența Bibliotecii Publice Raionale „Mihai Eminescu”, Rezina, privind educația interculturală a utilizatorilor, membrilor comunității servite. Activitatea bibliotecii este fundamentată pe prevederile Manifestului IFLA despre Biblioteca Multiculturală, Obiectivele de Dezvoltare Durabilă 2030, strategiile naționale.

Cuvinte-cheie: Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu” din Rezina, educația interculturală.

Abstract: This article examines the experience of the „Mihai Eminescu” District Public Library, Rezina, regarding the intercultural education of users and members of the served community. The activity of the library is based on the provisions of the IFLA/UNESCO Multicultural Library Manifesto, the Sustainable Development Goals 2030 and the national strategies.

Keywords: „Mihai Eminescu” District Public Library from Rezina, intercultural education.

Analiza multi-dimensională a conceptului privind educația cetățeanului din perspectiva politicilor democratice, incluzive și participative, reclamă regândirea, reconceptualizarea instituțiilor de educație și cultură, în corespundere cu finalitatea majoră a educației secolului XXI: a învăța să trăiești împreună cu ceilalți, chiar și cu cei care din cauza războiului au fost nevoiți să se refugieze, inclusiv în Republica Moldova. Această componentă se referă la deprinderea de a trăi împreună cu ceilalți, prin dezvoltarea cunoașterii celuilalt, a istoriei sale, a tradițiilor și a spiritualității sale, obiectiv realizabil printr-o educație interculturală.

Manifestul IFLA despre Biblioteca Multiculturală stipulează că toți oamenii trăiesc într-o societate din ce în ce mai eterogenă. Sunt mai mult de 6.000 de limbi diferite în lume [1]. Rata migrației internaționale

crește în fiecare an, îndeosebi începând cu 24 februarie 2022, când a început războiul din Ucraina. Ucrainenii au fost și sunt nevoiți să se refugieze în diferite țări, inclusiv Republica Moldova și ca rezultat crește numărul oamenilor cu identități complexe. Globalizarea, migrația sporită, comunicarea rapidă, deplasarea facilă și alte avantaje ale sec. XXI au mărit diversitatea culturală la multe națiuni unde n-a existat anterior sau au accentuat multiculturalismul deghizat.

„Diversitatea Culturală” sau „Multiculturalism” se referă la coexistența armonioasă și interacțiunea diferitor culturi, unde „cultura trebuie să fie considerată ca un set de trăsături spirituale, materiale, intelectuale și sentimentale deosebite ale societății sau a unui grup social; și cuprinde, pe lângă artă și literatură, modul de viață, căi de a trăi împreună, sisteme de valoare, tradiții și credințe”. Diversitatea culturală sau mul-

ticulturalismul este temelia puterii noastre colective în comunitățile noastre locale și în societatea noastră globală.

Din perspectiva educării și promovării acestor valori, rolul grădiniței, școlii, bibliotecii publice și școlare este deosebit de important în transformarea diferențelor într-o șansă a dezvoltării personale și a comunității și, respectiv, diminuarea lor ca sursă de prejudecăți, tensiuni, cu atât mai mult că multe persoane s-au integrat perfect, alții au ales să se stabilească definitiv în țara noastră, mai ales în regiunile de nord. Biblioteca publică, de rând cu celelalte instituții de educație, este chemată să ofere prin intermediul educației interculturale un model de conviețuire pașnică și constructivă într-o societate în care locuiesc împreună membrii mai multor grupuri etnice. Or, „educația interculturală presupune o nouă metodologie axată pe integrarea în spațiul educațional a unor principii precum: toleranța, egalitatea, complementaritatea valorilor, valorizarea specificului spiritual al valorilor locale atașându-le la valorile generale ale umanității, valorificarea cadrului educațional în spiritul diversității, drepturilor omului, egalității de șanse, dialogului intercultural, promovării identității și cetățeniei” [8].

Manifestul IFLA despre Biblioteca Multiculturală menționează că toate bibliotecile, inclusiv cele publice, „deservesc diverse interese și comunități, îndeplinesc funcția de centre de studii, culturale și informaționale. În aspectul diversității culturale și lingvistice, bibliotecile se conduc de principiile libertăților fundamentale și egalitatea accesului la informație și cunoștințe pentru toți, luând în considerare identitatea și valorile culturale, și se bazează pe un șir de principii. Orice persoană în societatea globală are dreptul la un șir deplin de servicii bibliotecare și informaționale. Astfel, în aspectul diversității culturale și lingvistice, bibliotecile trebuie să servească toți membrii comunității fără discriminare, bazându-se pe moștenirea culturală și lingvistică; să ofere informații în limbile și alfabetele potrivite; să ofere acces la un șir larg de servicii și materiale, care să reflecte toate comunitățile și necesitățile; să angaje-

ze personal care să reflecte diversitatea comunității și care este instruit să lucreze și să deservească diverse comunități” [4, 8].

În ultima perioadă, societatea tinde tot mai mult să depășească granițele impuse de frontiere, se mondializează, inclusiv în problema crizei refugiaților din Ucraina: așa solidaritate „inter-omenească” nu a mai cunoscut lumea întreagă! Prin urmare, pentru o bună conviețuire, a devenit necesară implementarea de programe educaționale de context intercultural, ce promovează atitudini tolerante, deschise, de acceptare și înțelegere firească a corelărilor dintre „eu”, „el/ea”, „noi” și „ceilalți”. Este vorba și despre înțelegerea statutului de *străin, refugiat, migrant*, recunoașterea și respectarea diferențelor culturale prin valorificarea pozitivă a relațiilor de egalitate între oameni, dari nu prin aplicarea enunțurilor de tipul „superior-inferior, eu sunt stăpân în țara mea, tu ești musafir, stai unde îți este locul” etc.

Biblioteca publică își bazează activitatea în cea mai mare parte pe principiul cuvântului „public”, care conform DEX-ului „aparține unei colectivități umane”, „care privește pe toți, la care participă toți”, pentru care toți suntem egali și, deci, serviciile sunt egale pentru toți utilizatorii, membrii comunității.

Documentele care modelează activitatea bibliotecilor, le solicită să respecte diferențele interculturale dintre indivizi și să le transforme în resurse educative, să dezvolte politici, care să permită egalizarea șanselor în educație, dezvoltare personală, profesională, de recreere etc. [8,9]. Bazându-se pe cele menționate, Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu” din Rezina asigură educația interculturală a membrilor comunității, a utilizatorilor prin:

- crearea unei balanțe între finalitățile majore ale educației (scopuri culturale, profesionale de calificare, sociale, de dezvoltare profesională);

- dezvoltarea de oportunități pentru comunicare și cooperare, chiar între grupuri diferențiate ca etnie, naționalitate (de exemplu, Proiectul Internațional „Să citim Împreună Fără Frontiere”, România – Republica Moldova, proiectul civic „Gardero-ba Socială”/Voluntariat „Împreună pentru

refugiații din Ucraina”, în colaborare cu voluntarii din diasporă și o grădiniță din Italia etc.);

- asigurarea șanselor egale de acces liber și nelimitat la serviciile bibliotecii, la activități cultural-educative, educație, cunoaștere, dezvoltare;

- reflectarea diverselor realități specifice societăților multiculturale prin toate tipurile de planuri, programe, cursuri, alte activități;

- prezentarea informațiilor din mai multe perspective pentru a stimula conștiința diversității și a unității prin diversitate.

Biblioteca dintotdeauna și-a propus și își propune să sprijine capacitățile individuale ale fiecărei persoane, să le întărească încrederea în ziua de mâine, în forțele proprii. În relațiile particulare bibliotecarii din cadrul BPR „Mihai Eminescu”, Rezina, sunt cât se poate de sinceri cu toate persoanele, copii sau adulți. Astfel, au fost ajutate numeroase familii în depunerea cererilor pentru Programul Național de Vulnerabilitate Energetică, drept impact parvenind în adresa bibliotecii doar mulțumiri, chiar și în ciuda erorilor de sistem și a necesității de a interveni cu corectări.

Biblioteca contribuie substanțial la demonstrarea importanței și impactului major al conviețuirii culturilor și tradițiilor pentru dezvoltarea personală, mai întâi de toate a copiilor. Astfel, de mai mult timp vizavi de bibliotecă se află Instituția Publică Liceul Teoretic Român-Rus „OLIMP”, unicul de acest tip din regiune, unde învață copii din orașul Râbnița și chiar din raionul Șoldănești, inclusiv copii-refugiați din diverse zone. În spațiul bibliotecii se acordă o atenție deosebită pentru a forma comportamente și a dezvolta aptitudinea de a comunica (a asculta și a vorbi atent); pentru cooperarea și ajutorul reciproc în clasă; pentru respectul de sine și de ceilalți, pentru toleranța față de opiniile diferite; pentru luarea de decizii în chip democratic; pentru acceptarea responsabilității altora și a propriei persoane; pentru soluționarea problemelor interpersonale etc.

Biblioteca publică, în materie de educație interculturală, realizează un proces de integrare prin fructificarea achizițiilor

culturale, pe care le posedă utilizatorii, și respectarea identității fiecăruia. În cazul fiecărei etnii, naționalități etc, cunoașterea obiceiurilor și tradițiilor dezvăluie fața necunoscută și nebanuită a existenței membrilor ei, pune în valoare ceea ce ei înșiși poate că nu mai știu, dar „descoperim” noi, bibliotecarii, iar copiilor le conferă identitate și apartenență la neam, le redă mândria de descendenți ai poporului lor, le creează o „unicitate pozitivă” – adică ceea ce ascunde comoara trăsăturilor caracteristice unui popor: meserii și meșteșuguri, cântece și dansuri, credințe și legi nescrise, costumații, vorbire, umor; trăirile – patimile și suferințele interioare, dar și bucuriile și valorile lor spirituale etc. [3, 4, 5]. Pentru subsemnata, de exemplu, ucrainenii au fost o descoperire uriașă: nu aveam idee de cât de mult își iubesc patria, cât de patrioți sunt, cum fiecare copil cunoaște imnul țării și chiar îl cântă, cât de gospodari și harnici sunt! Chiar e o descoperire a naturii ucraineanului.

Toate persoanele trebuie să învețe să trăiască și să interacționeze pozitiv în această lume diversă, să contracareze atitudini și practici sociale care favorizează excluziunea și marginalizarea, discriminarea și intoleranța. În acest sens, cele mai importante sunt activitățile permanente cu copiii, până când vor înțelege și nu se vor mai face diferențieri și segregări în cadrul grupului de grădiniță, clasei din școală, iar părinții îi vor accepta pe toți „colegii” copilului lor – în acest sens este încă de „muncit”.

Componenta documentară a bibliotecii publice, care respectă diversitatea culturală, ar trebui să includă o politică ori un program, plan, curriculum, care să ia în considerare următoarele aspecte: prezența în aria de servire a diverselor grupuri sociale, culturale și etnice; să includă informații precise privind diferențele și asemănările culturale de etnie, naționalitate; să încurajeze utilizatorii de a percepe diferențele culturale într-o lumină pozitivă; să descrie diversele culturi în termeni proprii, fără mituri și falsuri.

Abordarea interculturală în bibliotecă canalizează spre o nouă manieră de concepere și implementare a programelor, de

participare în proiecte, inclusiv transfrontaliere, și o nouă atitudine de relaționare între bibliotecari, copii și părinți. O bibliotecă publică poate fi și trebuie să fie incluzivă, să dezvolte practici incluzive în abordarea utilizatorilor/membrilor comunității.

Perspectiva interculturală deschide noi piste de manifestare a diversității și diferențelor, ea nu se reduce la o prezentare cumulativă a unor cunoștințe despre valorile altora, ci înseamnă cultivarea unor atitudini de respect și de deschidere față de diversitate.

Referințe bibliografice:

1. ALBU, Gabriel. În căutarea educației autentice. Iași: Editura Polirom, 2002. 200 p. ISBN 973-683-886-2.
2. BĂRAN-PESCARU, A. Educația interculturală. Ploiești: Editura Universității Petrol-Gaze, 2016. 69 p. ISBN: 978-973-719-228-8.
3. CĂLIN, M. Filosofia educației. Antologie. București:Editura Aramis, București, 2019.112 p. ISBN 978-973-80-6674-3.
4. CENTRUL de Formare Profesională Continuă. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Cultura lecturii în contextul obiectivelor Cultura 2030: ePortofoliu educațional din 01.03.2023. Ludmila Corghenci, Vera Osoianu, Margareta Cebotari. [citat 01.03.2023]. Disponibil: <https://mail.yahoo.com/d/folders/1/messages/14967>
5. DIDACTFORM: Elaborarea unui proiect educational pentru educația interculturală. [citat 01.03.2023]. Disponibil: <https://didactform.sns.ro/sesiuni-online/elaborarea-unui-proiect-educational-pentru-educatia-interculturala>
6. MANIFESTUL IFLA despre Biblioteca Multiculturală. [citat 01.03.2023]. Disponibil: <http://bnrm.md/index.php/profesional/documente-directoare/internationale>
7. O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea. Coordonator Teodor Cosma. Iași: Editura Polirom. 98 p. ISBN 973-683-799-8.
8. OBIECTIVELE de Dezvoltare Durabilă (ODD). [citat 01.03.2023]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/ro/obiectivele-de-dezvoltare-durabila-183.html>
9. STRATEGIA Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. [citat 15.03.2023]. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)